

ROZWOJ KULTURY W RADOMIU W LATACH 1945-1984

W ogólnym przeglądzie 40-letniego dorobku narodowego nie można pominąć jednego z istotnych ogniw w życiu społeczeństwa - kultury. Przedstawiony niżej materiał stanowi próbę zebrania i usystematyzowania przejawów życia kulturalnego, ukazanie dużego wysiłku organizacyjnego, społecznego i artystycznego, który złożył się na dzisiejszy obraz radomskiej kultury.

Start w dziedzinie kultury w Radomiu po wyzwoleniu był szczególnie trudny. Działaczom przypadło odrabiać zacofanie nie tylko z okresu dwudziestolecia międzywojennego, ale także likwidować ogromne zniszczenia z okresu okupacji hitlerowskiej.

Lata 1945-1950 to okres odbudowy bazy sprzed 1939 r. bądź tworzenia nowych instytucji i organizacji. Kroniką odbudowującego się miasta stała się niemal od początku prasa. "Radomski Biuletyn Informacyjny /od 7.II.1945/ z kolejnymi zmianami /"Głos Ziemi Radomskiej", "Dziennik Powszechny"/ od 1.III.1947 dał "Życie Radomskie" - jedyne wówczas pismo ziemi radomskiej i kieleckiej. Od 1945 przez krótki okres czasu ukazywały się: "Życie Robotnicze" wydawany od 1.IV. przez Komitet Miejski i Powiatowy PPS, tygodnik "Świt" organ KM PPR /od 14.IV./ i od XII czasopismo szkolne "Głosy Sztabackie". 27.IX.1949 ukazuje się dziennik "Słowo Ludu" organ KW PZPR w Kielcach.

Odbudową księgarstwa zajęły się organizacje spółdzielcze oraz osoby prywatne. W 1945 r. zorganizowano pierwszą księgarnię "Edward Suchański" przy ul. Żeromskiego 27, którą prowadził Stanisław Suchański do 28.II.1949.

31.V.1945 Miejska Biblioteka otworzyła pierwszą placówkę udostępniając 5.000 wol. z posiadanych 39.475. Kierownikiem była Florentyna Jakubczakowa, założycielka tejże placówki w 1922 r.

W 1945 r. z Biblioteki korzystało 2.793 czytelników wypożyczając 67.870 tomów. W 1950 r. MBP uruchomiła czwartą z kolei placówkę. Również w 1945 r. działała Powiatowa Biblioteka Publiczna obejmująca teren powiatu radomskiego, z początkowym księgozbiorem 2.611 wol.

21.X.1945 otwarto dla publiczności Muzeum z działami: archeologicznym, paleontologicznym, mineralnym, etnograficznym, numizmatycznym, sztuki malarskiej.

Już w połowie 1945 rozpoczęto organizację Archiwum pracami porządkowymi nad zasobem aktowym składającym się z 55 zespołów o 1.502 mb.

W dwa dni po wkroczeniu wojsk radzieckich do Radomia kino "Bałtyk" rozpoczęło normalną pracę. W 1945 uruchomiono kina: "Hel" /7.V./ oraz "Wisła" /pracowało do października 1948/. W 1948 r. liczba premier w kinach radomskich wyniosła 156, liczba seansów 2.306, frekwencja - 651.474 widzów.

W I połowie października 1948 r. Teatr im. Stefana Żeromskiego w Kielcach rozpoczął w Radomiu stałe przedstawienia w swojej siedzibie - kinie "Wisła". Aktorzy grali na zmianę w Kielcach i Radomiu.

W 1945 r. poczyniono próby organizacji szkolnictwa artystycznego: art.plast. Wacław Dobrowolski otworzył Prywatną Szkołę Rysunku, Malarstwa i Rzeźby, kształcąca w roku szk. 1945/46 27 słuchaczy na 2 kursach; staraniem Instytutu Muzycznego 18.V. powołano dwie szkoły: Niższą Szkołę Muzyczną i Szkołę Umuzykalniającą pod kierownictwem Marceliego Karczemnego, w 1946 r. kształciło się tu 238 słuchaczy; 1.VII. Helena Jasiewicz-Stadnicka otworzyła Szkołę rytmiki, plastyki, tańca klasycznego i scenicznego. Upaństwowione w 1950 r. dały kolejno: Państwowe Ognisko Plastyczne, Państwową Szkołę Muzyczną i Społeczne Ognisko Baletowe.

Krzewieniem i popularyzowaniem sztuk plastycznych zajęło się powstałe 15.VI.1945 Towarzystwo Przyjaciół Sztuk Pięknych. W tymże roku zorganizowało ono m.in. pierwszą Ogólnopolską Wystawę Plastyki, która dała początek trwającym do dziś Salonom Zimowym. Towarzystwo w latach 1945-48 wydało - nie licząc katalogów - dwa "Roczniki TPSP".

Zaczątkiem Klubu Literackiego był zorganizowany w kwietniu 1945 wieczór autorski młodych poetów Radomia - "Żagwiarzy". 10.V. 1948 rozpoczął działalność Klub Literacko-Artystyczny pod patronatem Oddziału ZLP w Warszawie; prezesem został Tadeusz M. Dutkowski, wiceprezesem Jerzy Szymkowicz-Gombrowicz /pełnił tę funkcję do 1962 r./. Wokół Klubu zgromadzili się historycy i miłośnicy literatury: Aleksander Czaplicki, Roman Loth, Marian Pietraś, Wacław Rousseau, Ireneusz Szukański, Jerzy Helbich, Jerzy Jędrzejewicz. Klub organizował stałe imprezy: "Piątek o piątej", poranki teatralne, ~~które~~ "dzienniki mówione maturzystów", liczne spotkania ze znanymi ludźmi pióra. Z Klubem wiązały się - ożywiając jego działalność - przebywający w mieście pisarze i poeci. W latach 1945-74 byli to: Jan Bolesław Ożóg, Stanisław Skoneczny, Jerzy Jędrzejewicz, Elżbieta Gałęcka-Jackiewiczowa, Jan Gauze, Stanisław Mioduszeński, Tadeusz Zimecki, Zdzisła Jerzy Adamczyk.

Na trwałe zapisał się w dziejach oświaty i kultury Radomia powstały 7.II.1945 Instytut Naukowo-Społeczny. Prowadził prace w sekcjach: dokumentalnej, świetlicowej, kształceniowej, widowiskowej. Inicjatorami i działaczami byli m.in.: mecenas Henryk Paluszyński, Tomasz Kwapisiewicz, Elżbieta Gałęcka-Jackiewiczowa, pedagog Marian Sołtyk. Ważniejsze akcje zorganizowane przez INS: otwarcie Liceum Administracyjnego, publiczna zbiórka książek pod hasłem "Dajmy wsi książkę polską", poranki i koncerty na rzecz powracających z obozów koncentracyjnych, cykl wykładów prof. Tadeusza Kotarbińskiego

mieszkającego wówczas w Radomiu, wieczory autorskie poetów grupy "Żagwie" i wiele in. Władze Radomia planowały powołać na bazie INS wyższą uczelnię, ale Instytut zakończył działalność 3.VII.1948.

Po 1945 r. powstają liczne domy kultury, kluby i świetlice. W latach 1947-54 szeroką działalność prowadził Dom Kultury Robotniczej przy ul. Malczewskiego uważany za miejski dom kultury. Rozpoczęły pracę świetlice - późniejsze domy kultury i kluby: "Walter" /1948/, "Radoskór" /19.V.1945/, Zakładów Przemysłu Tytoniowego /maj 1945/, ZZK /1947/. Ogółem w 1948 r. istniały na terenie miasta 34 świetlice, 8 zespołów instrumentalnych, 5 chórów.

W roku 1950 upaństwowione placówki społeczne i prywatne rozpoczęły nową działalność. Ważniejsze osiągnięcia kultury radomskiej do 1975 r. /powołanie województwa/:

W zakresie wydawnictw radomskich i o Radomiu m.in.: "Radom. Szkice z dziejów miasta" /1961/, W. Gubała "Radom - miasto chlubnych tradycji. 1905-1945/" /1955/, T. Błachuciak "Radom i okolice" /1956/, "Rozwój Radomia 1945-1964" /1964/, roczniki statystyczne, wydawnictwa jubileuszowe z okazji 50-lecia placówek: MBP, ~~Muzeum~~ Muzeum, Archiwum, 35-lecia Towarzystwa Przyjaciół Sztuk Pięknych, 30-lecia Ogniska Plastycznego i Społecznego Ogniska Muzycznego.

Od 1950 r. rozpowszechnieniem prasy zajmuje się Przedsiębiorstwo Upowszechnienia Prasy i Książki "Ruch" /110 kiosków w 1960 r., w 1973 - 180/. Pod szyldem Przedsiębiorstwa od 26.XI.1970 działa Klub Międzynarodowej Prasy i Książki prowadząc działalność kulturalno-oświatową, dydaktyczną, wystawienniczą, handlową i gastronomiczną.

W 1958 r. powstała Powiatowa Biblioteka Pedagogiczna z księgozbiorem 12.898 wol.; w latach 1961-71 działała biblioteka Studium Nauczycielskiego, istniały 2 biblioteki WSI, liczne zakładowe, techniczne, szkolne.

W 1958 r. przy Muzeum powstał skansen bartniczo-pszczelarski,

obecnie włączony do Muzeum Wsi Radomskiej. Od września 1956 działa Dyskusyjny Klub Filmowy, członek Federacji DKF w Polsce.

W latach 1948-54 kierownikiem literackim sceny radomskiej Teatru im. St. Żeromskiego był znany tłumacz i teatrolog Jerzy Jędrzejewicz; ambitne i śmiałe plany repertuarowe przeżywał Teatr w latach 1952-58 za kierownictwa Ireny i Tadeusza Byrskich. Na scenie radomskiej występowali m.in.: Tadeusz Kalinowski, Alicja Kisielewska, Ludmiła Horbacka, Barbara Wałkówna, Anna Ciepiałewska, Stanisław Niwiński, Mieczysław Pawlikowski, Józef Zbiróg.

Studencki Teatr Poezji przy Studium Nauczycielskim działał pod kierownictwem wykładowcy Stanisława Nowakowskiego /1958-68/.

Inauguracyjny koncert Radomskiej Orkiestry Symfonicznej odbył się 14.XII.1953. ~~Dot~~ Kolejno dyrygentami ROS byli: Aleksander Marczewski, Czesław Orsztynowicz, Antoni Wicherek, Zdzisław Sołtyśzewski. W 1964 r. Radom otrzymał salę koncertową /770 miejsc/ mieszczącą się w gmachu Prezydium MRN. Od 1965 r. działa Radomskie Towarzystwo Muzyczne. W latach 1953-70 występował międzyszkolny chór "Młoda Pieśń" prowadzony przez Helenę Cibor. Wielki sukces odniósł w 1963 r. na Kongresie Esperantystów w Sofii.

Do 1974 r. Towarzystwo Przyjaciół Sztuk Pięknych zorganizowało ok. 300 różnych wystaw: regionalnych, lokalnych, zbiorowych i indywidualnych m.in. plastyków radomskich: Wacława Dobrowolskiego, Władysława Kurpiela, Władysława Mikosa, Haliny Krysińskiej, Władysława Paciaka, Haliny Hermanowicz, Tadeusza Hajnrycha.

Od 1961 działa Radomskie Towarzystwo Fotograficzne, członek Federacji Stowarzyszeń Fotograficznych w Polsce.

W październiku 1963 powstało Radomskie Towarzystwo Naukowe organizując i popularyzując badania naukowe dotyczące miasta i regionu, firmując liczne prace naukowe. Do ważniejszych prac RTN należały badania murów obronnych m. Radomia. Prace przy odsłanianiu i konserwacji murów miasta kazimierzowskiego były prowadzone w la-

tach 1968-71 pod kierunkiem Politechniki Warszawskiej. Badania archeologiczne prowadziła również Ekspedycja Archeologiczna Instytutu Historii Kultury Materialnej PAN.

Dużą aktywnością wykazywał się w latach 1962-74 Klub Miłośników Radomia. Duże rezultaty przyniosła realizacja hasła rzuconego przez nieustrzonego działacza społecznego mjr Michała Tadeusza Osieńskiego: "Zabytki do muzeum, dokumenty do archiwum, książki do bibliotek". Klub działający jako specjalistyczny przy PTTK zajmował się takimi zagadnieniami jak: opieka nad zabytkami, estetyka miasta, ochrona przyrody, turystyka i wypoczynek.

W czynie społecznym z inicjatywy Dzielnicowych Komitetów FJN powstały dwa dzielnicowe domy kultury: 9.I.1967 na Obozisku i w X 1973 na Idalinie.

Od XI.1969 działa Spółdzielczy Klub "Relaks" przy którym powstała kabaret "Contra". Jego założycielem, reżyserem i autorem 3 pierwszych programów był Edward Jabłoński, a obecnie Wojciech Twardowski. Kabaret był nagradzany na przeglądach ogólnopolskich m.in. kilkakrotnie w Zakopanem.

Pod koniec lat 60-tych i w latach 70-tych rozwinęły działalność liczne kluby środowiskowe i spółdzielczości mieszkaniowej..

Obraz osiągnięć kultury uzupełnia olbrzymi dorobek jaki dały wspólne działania wszystkich placówek i organizacji w ramach obchodów krajowych, regionalnych i lokalnych. Wśród tych ostatnich "Dni Radomia" /od 1955 r./ miały charakter twórczy. Na uwagę zasługują również imprezy cykliczne "Kto pyta nie błądzi", "Dobry wieczór" oraz "Błyskawica" /1962-1972/ prowadzona przez Towarzystwo Wiedzy Powszechnej

Z chwilą powołania województwa radomskiego /1.VI.1975/ rozpoczął się nowy etap rozwoju i programowania kultury bazujący na zastanych urządzeniach kulturalnych. Na mocy zarządzenia wojewody rozpoczęły działalność: Wojewódzka Biblioteka Publiczna, Woje-

wódzki Dom Kultury, Muzeum Okręgowe, Biuro Wystaw Artystycznych, Delegatura Wojewódzka "Domu Książki".

W roku 1976 istniało w Radomiu 14 bibliotek publicznych, które dysponowały księgozbiorem w ilości 362,7 tys. tomów, 3 biblioteki WSI, 36 bibliotek związkowych i zakładowych oraz technicznych. Przy szkołach podstawowych, liceach i technikach istniały biblioteki szkolne. 7 kin stałych dysponowało 2.416 miejscami. Istniało 10 księgarni. Szkolnictwo artystyczne reprezentowały: Państwowa Szkoła Muzyczna I i II stopnia, Państwowe Ognisko Muzyczne, Państwowe Ognisko Plastyczne. Działały domy kultury: Zakładów Metalowych, Radoskóru, Radomskiej Wytwórni Tytoniowej, Kluby "Relaks", MPiK, dzielnicowe domy kultury na Obozisku i Idalinie, a obecnie także Miejski Ośrodek Kultury. Działalność kulturalną przy spółdzielczości mieszkaniowej prowadziły kluby osiedlowe.

W 1978 r. powstał w Radomiu Oddział Wojewódzki Związku Polskich Artystów Plastyków, który wówczas liczył 30 członków; przy Oddziale działało Koło Młodych zrzeszające 26 absolwentów wyższych uczelni plastycznych. W 1984 r. Radom posiada 46 artystów plastyków w tym 19 malarzy, 9 grafików, 7 projektantów przemysłowych, 1 scenografa i 1 tkaczkę.

Z bogatego dorobku placówek, organizacji i stowarzyszeń w latach 1976-84 należałoby zasygnalizować: m.in.: 11 Radomskich Wiosen Literackich /WBP/, Ogólnopolskie Triennale Portretu Współczesnego /BWA/, 67 wydań "Żywego Słowa" organizowanego przez Polskie Radio i redakcję "Słowo Ludu", "Grunt to rodzinka" /WDK/, Towarzystwo Przyjaciół Sztuk Pięknych kontynuuje organizację Ogólnopolskich Wystaw Plastyki "Salon Zimowy"; na XXX "Salonie" w 1976 r. wprowadzona została nagroda główna - im. Jacka Malczewskiego. Zorganizowano 7 Salonów Barwnych Przewrocy "Dia-Pol" obecnie pod patronatem Międzynarodowej Federacji Sztuki Fotograficznej /Radomskie Towarzystwo Fotograficzne/, zorganizowano "galerię na ulicy" - witryny plastyczne w oknach wystawowych WBP /obecny gospodarz

P.P. "Sztuka Polska"/, Dni Muzyki Kameralnej organizowane są od 7 lat przez Radomskie Stowarzyszenie Polskiej Młodzieży Muzycznej "Jeunesses Musicales".

Radomskie Towarzystwo Naukowe liczące w 1984 r. 208 członków w tym 9 profesorów, 10 docentów, 50 doktorów utworzyło nowe komisje nauk rolniczo-leśnych, pedagogicznych i technicznych, rozwinęło działalność edytorską /do końca 1982 r. - 19 tomów wychodzącego od 1964 r. "Biuletynu Kwartalnego RTN", 32 pozycje wydawnictw zwartych/. Działalność wydawniczą prowadzą m.in. Muzeum /Rocznik Muzeum Radomskiego/, WDK /materiały metodyczne oraz wspólnie z Wydziałem Kultury i Sztuki Urzędu Wojewódzkiego-miesięcznik "Kontakt"/, WBP /m.in. "Znani i nieznani ziemi radomskiej", "Bibliografia ziemi radomskiej za lata 1945-1964", 11 katalogów wystaw exlibrisów, 6 folderów o bibliotekach, w latach 1977-1981 miesięcznik "WK WIK"/.

Z chwilą powstania województwa nadal w Radomiu wychodziły dzienniki: "Życie Radomskie", "Słowo Ludu", "Echo dnia". W 1981 r. powołano "Tygodnik Radomski". W 1984 r. z okazji 35-lecia pracy dziennikarskiej redaktora naczelnego "Życia Radomskiego" Bronisława Dudy została zorganizowana "Wystawa fotografii prasowej" redaktora.

Niezwykle ważnym i pozytywnym faktem w rozwoju życia kulturalnego Radomia było powołanie 10.XII.1976 na bazie działającej dotychczas sceny radomskiej Teatru im. St. Żeromskiego w Kielcach - Przedsiębiorstwa Państwowego Radomski Teatr Powszechny jako jednostki samodzielnej. Teatr prowadzi działalność w zaadoptowanej sali koncertowej,; 10.XI.1978 odbyło się pierwsze przedstawienie samodzielnego "Teatru Powszechnego im. Jana Kochanowskiego" dysponującego już własnym zespołem aktorskim: na Dużej Scenie wystawiono "Drogę do Czarnolasu" A. Maliszewskiego w reż. Z. Wojdana, jednocześnie na Małej Scenie /od lutego 1981 noszącej nazwę Scena Inicjatyw/ - "Polowanie" Stanisława Srokowskiego. W latach

1978-83 Teatr wystawił na obu scenach 34 sztuki, dając 1.213 przedstawień, które obejrzało 262.461 widzów. W sezonie 1983/84 zespół Teatru składał się z 28 aktorów.

Na terenie Radomia istnieją: Muzeum Okręgowe, Muzeum Wsi Radomskiej, Biuro Wystaw Artystycznych; prowadzą stałą działalność w zakresie gromadzenia, konserwacji, opracowania, udostępniania zbiorów oraz ~~działalność~~ działalność wydawniczą. Dużym osiągnięciem Muzeum Okręgowego jest rozszerzenie "Galerii malarstwa polskiego XIX i XX wieku" z uwzględnieniem artystów malarzy związanych z Radomiem m.in. Jacka Malczewskiego, Józefa Brandta, Apoloniusza Kędzierskiego. Muzeum Wsi Radomskiej budowane od 1977 r. na powierzchni ok. 50 ha zlokalizowanej przy ul. Szydłowieckiej w Radomiu gromadzi zanikające obiekty ~~w~~ budownictwa wiejskiego, inicjuje i organizuje konkursy dla twórców ludowych m.in. "Ogólnopolskie Biennale Kowalstwa Ludowego", "Życie i twórczość Jana Kochanowskiego w rzeźbie i malarstwie ludowym na szkło", liczne wystawy zarówno pokonkursowe jak i prezentujące twórców oraz aukcje sztuki ludowej.

Rozpowszechnieniem filmów w Radomiu zajmuje się 7 kin, a trudniejszy i ambitny repertuar prezentują: Dyskusyjny Klub Filmowy, ~~skorzystający~~ z pomieszczeń kina "Hel" oraz Mała Akademia Filmowa firmowana przez ZM ZSMP i Wydział Kultury i Sztuki Urzędu Miejskiego. DKF ma możliwość pokazywania filmów archiwalnych, natomiast Akademia stara się prezentować najciekawsze tytuły nowe, sięgając po najwartościowsze obrazy kończące licencję lub pochodzące z ~~publ~~ tzw. puli studyjno-klubowej.

25.VI.1982 reaktywowano Klub Literacki, który wspólnie z ZW ZSMP oraz Wydziałami Kultury i Sztuki Urzędu Miejskiego i Wojewódzkiego wydał tomiki poetyckie: Elżbiety Kościelniak, Barbary Gajewskiej, Teresy Piaseckiej, Jacka Mularskiego, Aleksandra Czaplickiego, Grzegorza Szewczyka, Władysława Koby, Stefana Borkiewicza

Niektórzy z tych poetów są członkami powołanego przez ZW ZSMP Korespondencyjnego Klubu Młodych Pisarzy. W 1982 r. zorganizowała się przy WDK grupa poetycka "Łuczywo". W 1984 r. członkami Związku Literatów Polskich Oddział w Kielcach zostali: Teresa Opoka i Władysław Koba.

W celu rozbudzenia zainteresowań we współtworzeniu dóbr kultury zainicjowano w Radomiu i województwie w latach 1975-84 wiele akcji i konkursów kulturalnych m.in. Festiwal Kultury Młodzieży Szkolnej "Młodością Silni", "Przegląd Piosenki Młodzieżowej", "Radomską Wiosnę Literacką", Ogólnopolski Festiwal Teatrów Amatorskich, "Jarmark Kazimierzowski", Festiwal Orkiestr Dętych, Krajobrazy Kultury Gmin Ziemi Radomskiej /3 edycje/, Dni Literatury Radzieckiej, Centralne Eliminacje Konkursu Piosenki Radzieckiej. W kwietniu 1984 r. już po raz dziewiąty Radom stał się polską stolicą piosenki radzieckiej dla zwycięzców eliminacji wojewódzkich z 19 województw. Radomscy uczestnicy konkursów piosenki radzieckiej mają duże osiągnięcia w tej dziedzinie, wielokrotnie występowali na festiwalach w Zielonej Górze: Monika Marciniak, Henryk Gawin, Leszek Trzeźniewski, Krystyna Łysonek, Marek Stołowski, Jadwiga Ważyńska, Andrzej Żytkowski, Marek Srocki, zdobywając tam nagrody.

Wymienione akcje i festiwale mobilizowały do współdziałania wszystkie placówki kultury. Na podobnych zasadach organizowane są obchody akcji ogólnopolskich np. Dni Kultury, Oświaty, Książki i Prasy, Dni Książki "Człowiek - Świat - Polityka", obchody 40-lecia PRL. Wszystkie placówki kultury, organizacje i stowarzyszenia poprzez własne formy pracy złączyły działania uświetniające obchody 450 rocznicy urodzin Jana Kochanowskiego /1980 r./. Efekty szeregu dobrze przemyślanych i przeprowadzonych inicjatyw - np. interdyscyplinarnego konkursu "Jan Kochanowski i jego epoka", konkursu "Życie i twórczość Jana Kochanowskiego w rzeźbie monumentalnej i malarstwie ludowym na szkło", ogólnopolskich konkursów: literackich

go "O laur Jana z Czarnolasu" i graficznego na exlibris "Jan Kochanowski" - złożyły się na wielki dorobek kulturalny miasta Radomia i województwa, zauważalny w osiągnięciach kultury polskiej. Kontynuacja i rozwinięcie tych form działania znalazły miejsce w ogólnowojevodzkim planie obchodów 400 rocznicy śmierci Jana z Czarnolasu /1984 r./.

Od 1978 r. z okazji 22 Lipca przyznawane są doroczne nagrody za wybitne osiągnięcia naukowe i twórcze związane z Radomiem i województwem. Nagrody te - im. Jana Kochanowskiego - z Funduszu Nauki i Kultury zostały po raz pierwszy wręczone 19.VII.1978 r.

Bogate i różnorodne działania kulturalne stworzyły konieczność koordynacji w tej dziedzinie. W tym celu w marcu 1983 r. powołano przy Prezydencie m. Radomia Radę Kultury, która jako ciało opiniodawcze i konsultacyjne będzie wpływać na integrację środowisk twórczych i kulturalnych miasta.

W niniejszym materiale nie podjęto głębszej oceny mechanizmów funkcjonowania oraz ekonomicznych aspektów działalności instytucji kultury. Zagadnienia te wymagają odrębnego potraktowania. Ramy artykułu nie pozwalają na pełne przedstawienie zjawisk kulturalnych w okresie 1945 - 1984; niektóre z nich jedynie zasygnalizowano. Niektóre osiągnięcia z lat 1975-84 - ujęte w niniejszym opracowaniu - nierozzerwalnie łączą kulturę miasta i województwa.

BIBLIOGRAFIA - wybór

1. 125-lecie Państwowych Szkół Muzycznych w Radomiu. Radom 1978.
2. Głos Ziemi Radomskiej ~~195~~ 1945 nr 65 s.4; nr 80 s.4.
3. Informator. 50 lat Muzeum Regionalnego w Radomiu. Radom 1973.
4. Materiały na sesję popularnonaukową z okazji 50-lecia Archiwum Państwowego w Radomiu. Radom 1971.
5. Miejska Biblioteka Publiczna 1922-1972. Jednodniówka. Radom 1972.
6. Ośko S.: Działalność Radomskiego Towarzystwa Naukowego w latach 1963-1983. Zarys historyczny. Biul. Kwart. RTN t.19:1982 z.3-4 s.3-57
7. Państwowe Ognisko Plastyczne im. Jacka Malczewskiego w Radomiu. Radom 1975.
8. Radom. Szkice z dziejów miasta. Warszawa 1961.
9. Radomski almanach poetycki. Radom 1981.
10. Radomski Biuletyn Informacyjny 1945 nr 34 s.2
11. Rocznik statystyczny m. Radomia. 1971. Radom 1971
12. Rocznik statystyczny województwa kieleckiego. Kielce 1974.
13. Rocznik statystyczny województwa radomskiego. Radom 1979.
14. Rocznik statystyczny województwa radomskiego. Radom 1984
15. Rozwój Radomia 1945-1964. Radom 1964
16. Słowo Ludu za lata 1949-1984
17. Sołtyk M.: Instytut Naukowo-Społeczny w Radomiu. Biul. Kwart. RTN t.4: 1987 z.2 s.18-19
18. Swit 1945 nr 4 s.4
19. Teatr Powszechny im Jana Kochanowskiego w Radomiu. 1978-1983. /Radom 1983/.
20. Tomczyk D.: Kultura. Fakty i Opinie 1984 nr 17/18 s.15-17
21. Tomczyk D.: Kultura radomska w 40-leciu PRL. W: Idee Manifestu PKWN i ich realizacja w Polsce Ludowej i na ziemi radomskiej. Radom 1984 s. 165-194.
22. Tomczyk D.: Rozwój życia kulturalnego w Radomiu /1945-1973/. Biul. Kwart. RTN t.11: 1974 z.1-2 s.125-149.
23. Witkowski S., Gauze J.: Towarzystwo Przyjaciół Sztuk Pięknych w Radomiu. Monografia 1945-1970. Warszawa 1973.
24. Wojewódzki Informator Kulturalny. Radom. za lata 1977-1981
25. Wojewódzki Informator Kulturalny Radom. Kontakt. za lata 1983-1984 /nr 1-11/
26. Zwolski Cz.T.: Radomski INS. Mówią wieki 1971 nr 7 s.27-28.
27. Życie Radomskie za lata 1947-1984.